

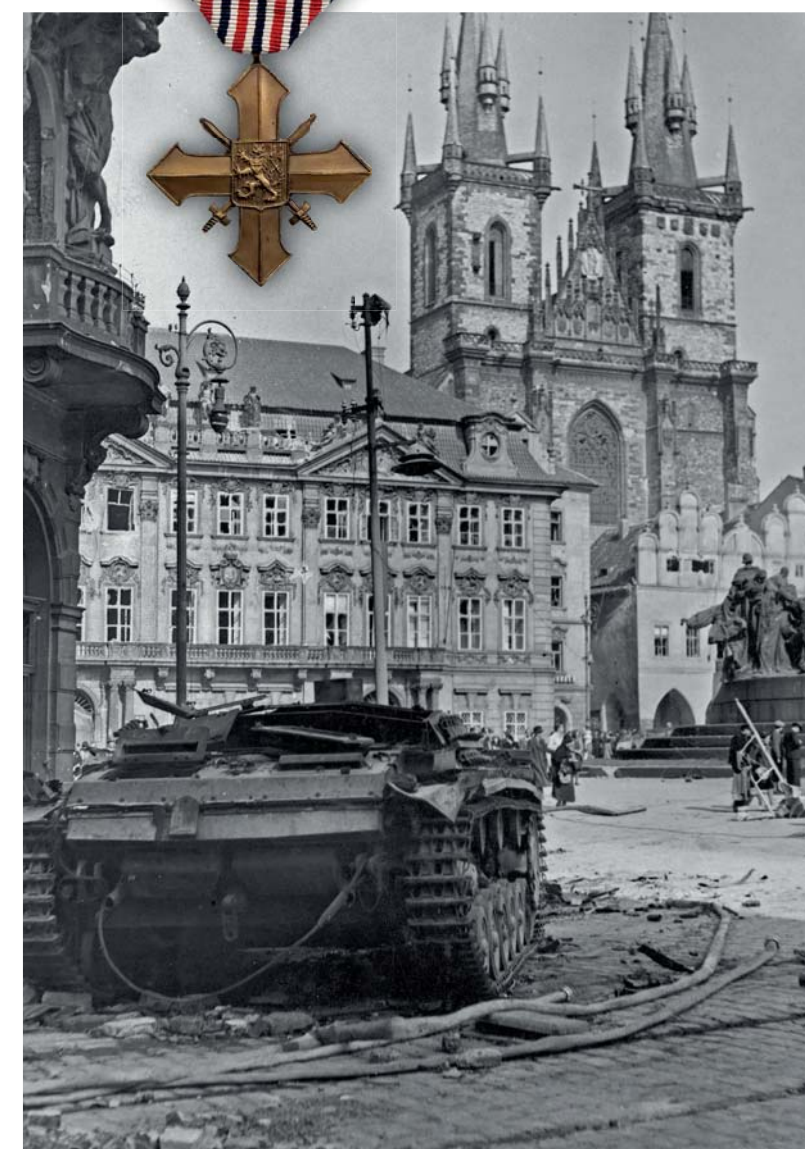
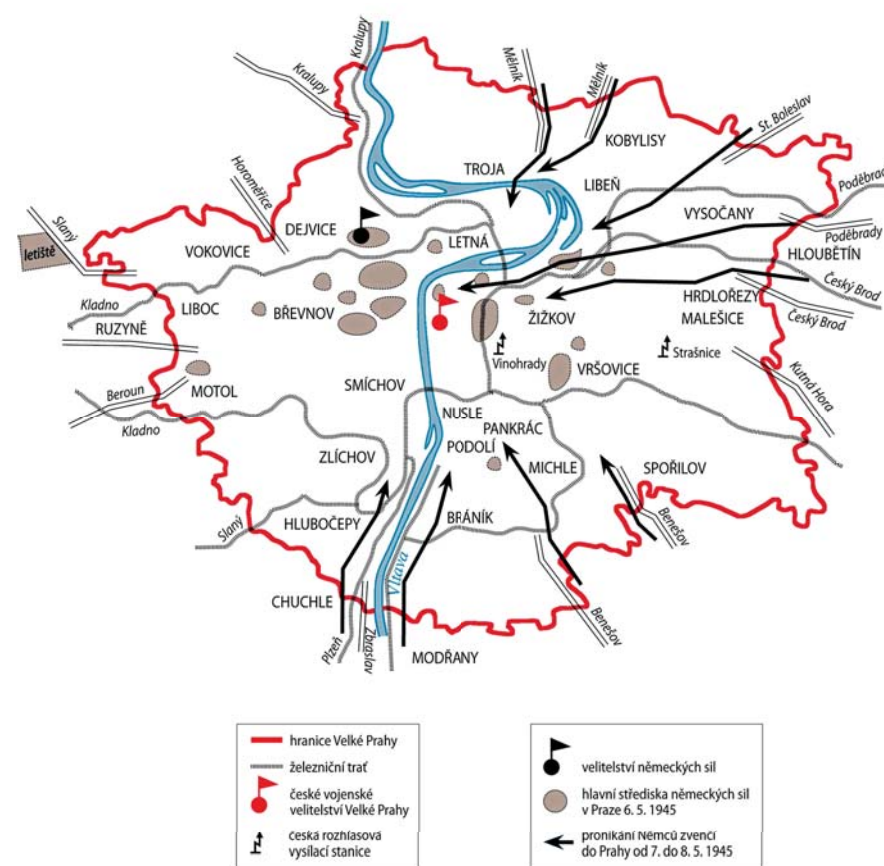
Pražské povstání 1945

Ačkoliv Pražské povstání ve dnech 5.–9. května 1945 představuje počtem bojovníků i obětí největší bitvu českého národa za svobodu na vlastním území v jeho novodobé historii, poválečný vývoj země vytvořil na desítky let četné tabuizované otázky kolem politického zákulisí bojů na pražských barikádách (např. účast jednotek protisovětského generála A. A. Vlasova na straně povstalců, možnost osvobození Prahy americkou armádou, podpis kapitulčního protokolu německých sil v Praze na půdě České národní rady, sovětské aktivity směrem k mocenskému ovládnutí českých zemí aj.), čímž se tato významná historická událost stala zdrojem mnoha falzifikací, mýtů a legend, které mnohdy přežívají až do dnešních dnů.

Barikády a společný boj se zbraní v ruce nás spojily ještě daleko více než samotná okupace. Společná a jednotná byla naše barikáda, jedno a společné bylo nebezpečí pro nás pro všechny. Rozhlas vysílal na jedné a společné vlně a všichni mu stejně a podobně rozuměli. Nebylo neshody ohledně cíle a konečného požadavku. Všichni byli tvrdě, zásadně, nekompromisně proti okupaci a Němcům... Ač všichni bojovníci na barikádách vykonali vzorně a hrdinsky svůj úkol bojovníků za svobodu, považují za svou povinnost zvláště zdůraznit odvahu a statečnost české pražské mládeže. Chlapci a děvčata ve věku 16 až 18 let, nevycvičení, dokázali pravé divy udatnosti...

Velitel Pražského povstání brigádní generál Karel Kutlvař na tiskové konferenci 22. května 1945

Povstání v evropském kontextu

Dnes patří k módním trendům zlomyslně bagatelizovat význam bojů na pražských barikádách tvrzením, že šlo o „českou alibistickou akci proti poražené německé armádě“. Tvrzení o tom, že šlo o nesmyslnou akci „za pět minut dvanáct“, zcela ignoruje řadu základních vojenských aspektů i německé plány „spálené země“ v závěru války a také to, že tato událost plně zapadá do kontextu evropského odboje, kde můžeme toto povstání z vojenského i politického hlediska srovnávat například s podobnými událostmi ve Varšavě a Paříži v srpnu 1944 či v italských velkoměstech jako Milán, Janov a Turín v dubnu 1945. Pražské povstání zabránilo nejen nacistickým plánům na zničení města, ale rovněž zhatilo německé záměry na další vedení války, zkrátilo ji o několik dní, kdy pomohlo donutit Hitlerova nástupce admirála Karla Dönitze k jednání o bezpodmínečné kapitulaci.

Ani obrovské hrdinství polské mládeže z harcerských oddílů Armije Krajowe nedokázalo v urputných bojích s přesilou od 1. srpna do 2. října 1944 zachránit Varšavu.

I ve Varšavě se stavěly barikády, ale nacisté proti městu nasadili těžkou techniku, která polskou metropoli, také zásluhou Stalinovy pomstychtivé pasivity, prakticky celou zničila.

Bilance Varšavského povstání byla strašlivá – 9 700 povstaleckých bojovníků padlo, kolem 20 000 povstalců bylo raněno a dalších 15 000 bylo zajato. Mimo to zahynulo nebo bylo zavražděno asi 180–200 tisíc (!) civilních obyvatel. Zbytek byl vyhnán ze zničeného města.

Pařížští policisté, povstalecký bojovník a americký voják – jiný obraz a také proti Praze zcela odlišný politický výsledek pětidenních bojů v Paříži během srpna 1944. I zde se však umíralo. Během střetů zde zahynulo přes 1 400 Francouzů.

Ani Paříž se neubránila určitým excesům od případů lynčování německých zajatců až po odplatu vůči skutečným či domnělým kolaborantům s Němci – v tomto případě s ženami za jejich „horizontální“ kolaboraci s německými vojáky.

Barikády v Paříži byly naopak barikádami vítězství. I zde však probíhal zákulisní politický boj. Francouzští komunisté například paradoxně usilovali o to, aby do města vstoupili první Američané a nikoliv francouzské jednotky, které by tak posílily vliv generála Charlese de Gaulla.

Jako Fénix z popela...

Když nacistický okupační aparát v letech 1939–1942 opakovaně zdecimoval v českých zemích ilegální vojenskou odbojovou organizaci Obrana národa, pokusil se ji obnovit v následujících měsících brigádní generál Zdeněk Novák. Ten však byl zatčen gestapem v červnu 1944 a vojenský odboj byl opět v troskách. V Praze na jaře roku 1945 však převzaly štafetu vojenského odboje skupiny „Alex“ a „Bartoš“. Naivní představy komunistů, že povstání v čele s lidovými veliteli může být úspěšné, vyvrátily již první hodiny 5. května 1945, kdy se například množství ukořistěných zbraní zcela nekoordinovaně rozplynulo mimo bojové jednotky. Naštěstí pro Prahu se našel dostatek důstojníků, kteří se nebáli vzít na sebe odpovědnost za boj s nacistickou přesilou. Ze skupiny „Bartoš“ vzniklo Vojenské velitelství Velké Prahy, které řídilo povstání z podzemního krytu v Bartolomějské ulici.

V čele vojenského odboje v Čechách stanul v závěru války brigádní generál František Slunečko (krycí jméno Alex), který žil v ilegality pronásledován gestapem od prosince 1939.

Pplk.gšt. František Bürger (uprostřed) po válce se svými nejbližšími spolupracovníky ze skupiny „Bartoš“ – zleva kpt. žen. v zál. Vladimír Pacák, kpt.gšt. Jindřich Sulc, v brýlích policejní škpt. Josef Stejskal, kpt.gšt. Stanislav Hruška

Do čela povstání byl vybrán hrdina ruských legií za 1. světové války, který již ve 24 letech velel nejlepšímu legionářskému pluku, brigádní generál Karel Kutlvaš.

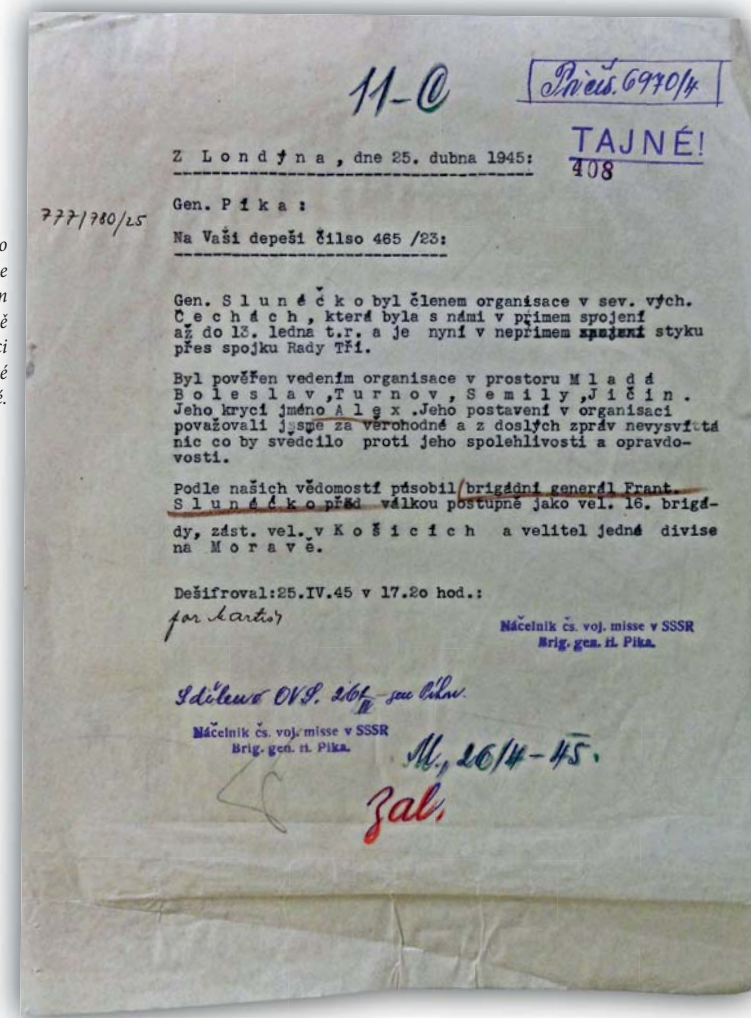

Architektem a duší příprav povstání v Praze byl zkušený zpravodajský důstojník podplukovník generálního štábu František Bürger (krycí jméno Bartoš).

Spojení českého vojenského odboje doma se zahraničním odbojem v Londýně i Moskvě bylo na konci války velice zdoluhavé a komplikované.

V plánech skupiny „Bartoš“ bylo i obsazení Rozhlasu, které však nakonec proběhlo za velice dramatických okolností. Úspěchem povstalců však zůstal fakt, že vysílání udrželi ve svých rukou až do konce.

Akce „Rozhlas“

Roli nečekané rozbušky povstání v Praze v sobotu 5. května 1945 ve 12.33 hod. sehrála výzva hlasatele Zdeňka Mančala o pomoc české policie, četnictva a vládního vojska, protože akce „Rozhlas“ tehdy dostala nečekanou trhlinu, když odvážná skupina českých policistů pod vedením kpt. Rudolfa Suchánka při pokusu obsadit rozhlasovou budovu narazila na odpor jednotky SS mnohem početnější, než se předtím očekávalo.

Vzápětí v ulicích okolo vinohradské budovy Rozhlasu bojovali a umírali čeští vlastenci ze všech sociálních vrstev. Tento fakt později ovšem zneužívali po desítky let komunističtí historici a publicisté k tomu, aby bagatelizovali „akci hrstky policistů, která neměla takový význam, jaký jí revizionistická buržoazní historiografie přisuzuje“. Pravdu však nelze zakrýt natrvalo stejně jako fakt, že povstání mělo ryze celonárodní charakter.

Rozhlasový technik František Werner a hlasatel Zdeněk Mančal (již v uniformě záložního důstojníka) během vysílání z náhradních prostor ve vinohradském Husově sboru

Unikátní snímek průjezdu policejní skupiny kpt. Rudolfa Suchánka přes Václavské náměstí na Vinohradskou třídu. Za chvíli se povstání v Praze stane nezadržitelnou realitou...

Prostory Rozhlasu po útoku německého letounu, který svrhl 6. května v 17.40 hod. na budovu bombu. Povstalci však začali záhy vysílat z náhradních prostor v tzv. strašnické vysílače a poté v Husově sboru na Vinohradech.

Velitel obránců Rozhlasu štábní kapitán Jaroslav Záruba byl 8. května smrtelně zraněn při německém dělostřeleckém přepadu.

Fotograf Karel Hájek zachytil v chumlu bojovníků o Rozhlas v prvních hodinách povstání kameramana Čeňka Zahradníčka s 35mm kamerou, která pro změnu zaznamenala cenné záběry z těchto dramatických bojů.

Boje o rozhlasovou budovu trvaly přes pět hodin. Útokům nacistů museli povstalci čelit i v dalších dnech a jen v nejbližším okolí padla během povstání stovka českých bojovníků.

Sobota 5. květen 1945

Přestože oba základní české odbojové proudy v Praze (vojáci a komunisté) předpokládaly, že k povstání by mohlo dojít nejdříve v pondělí 7. května, již v sobotu došlo po předchozích zprávách o smrti Adolfa Hitlera a rostoucím napětí v pražských ulicích k předčasnému výbuchu povstání a spontánní ofenzivě Pražanů proti německé třicetitisícové posádce, kterou vojenský odboj zbavil spojením zablokováním 6 000 telefonních linek. Došlo tak k jejímu ochromení a zároveň ke vzniku větších povstaleckých seskupení podřízených Vojenskému velitelství Velké Prahy generála Karla Kutlvašra, které vytvořila v podzemním krytu v Bartolomějské ulici vojenská odbojová skupina „Bartoš“ v návaznosti na další vojenské skupiny, jež vznikly na troskách nacisty v letech 1939–1944 tvrdě zdecimované podzemní armády Obrana národa. Mocensky tento proces rámovalo večerní podřízení vojenského velitelství povstalců politikům z České národní rady, která však byla pod silným vlivem komunistů.

Prvním velkým protiokupačním projevem Pražanů bylo již v pátek 4. května zamalovávání a ničení německých nápisů v ulicích.

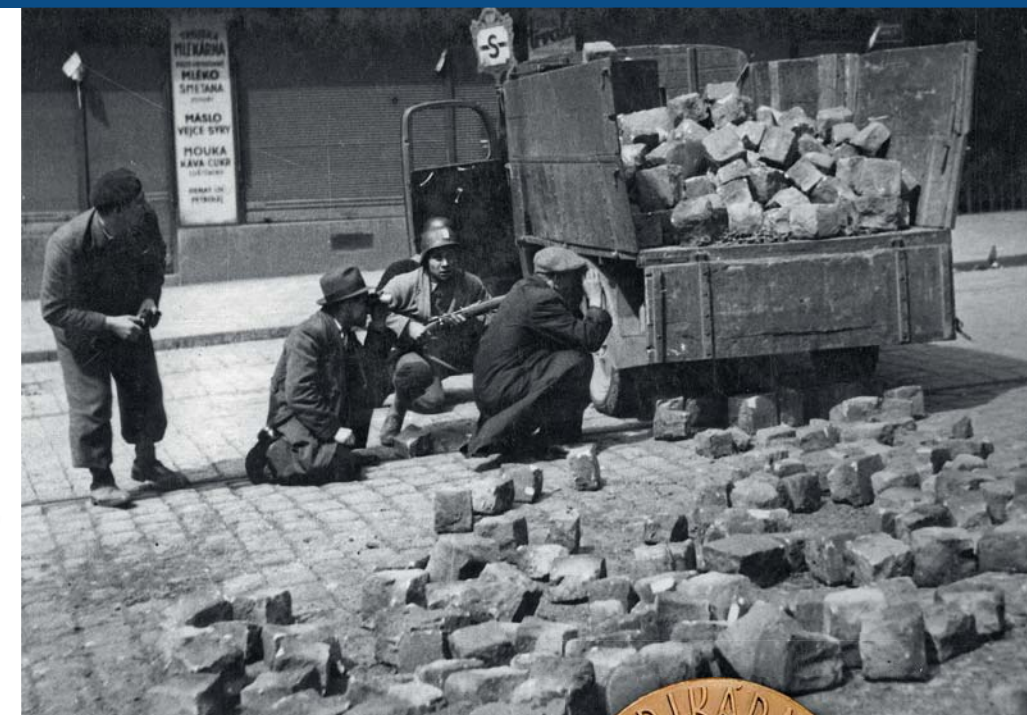
Četnický praporčík mezi povstalci – právě bojové jednotky českých četníků byly velice cennou a hodnotnou posilou povstalců v bojích u Rozhlasu, na Staroměstské radnici i na Malé Straně či v Michli.

Velitel Pražského povstání brigádní generál Karel Kutlvašr s předsedou vojenské komise České národní rady kapitánem Jaromírem Nechanským (v košili) nad mapou bojující Prahy; politici v radě prosadili, že mladý kapitán byl de facto generálovým nadřízeným, ale generálova skromnost a noblesa a kapitánovo kultivované chování dokázaly tento rozpor odstranit.

V sobotu 5. května 1945 začala i v pražských ulicích sice nacistické okupační moci zvonit hrana, ale záhy se ukázalo, že zdaleka nebude stačit jen zamalovávat německé nápisy a ničit symboly nacistické ideologie.

Boj s nacistickými okupanty byl nevyhnutelný, stále hrozilo zničení Prahy. Bylo třeba postavit barikády, ale někde již nebyl čas na jejich stavbu, kterou rušila palba záškodníků z řad německých civilistů i akce regulérní německé armády a jednotek SS.

Po odsunu většiny protektorátního vládního vojska v květnu 1944 do Itálie zůstalo v českých zemích málo „vladařů“, ale i ti byli vítanou posilou povstalců. Na snímku je zachycen přesun čtyř vládního vojska v pražských ulicích.

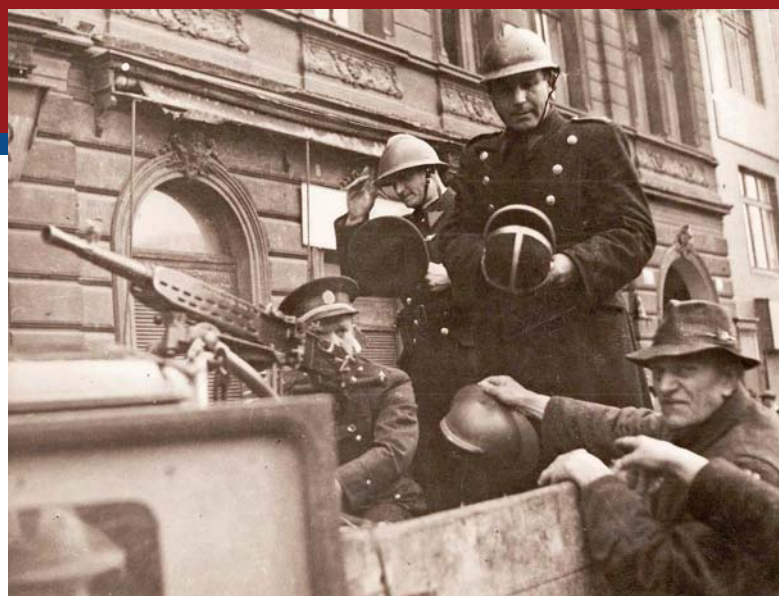

Voláme českou policii!

Pražského povstání se aktivně účastnilo i 4 026 uniformovaných příslušníků Policejního ředitelství Praha z 46 revírů a dalších speciálních policejních útvarů. Dnes se zcela zapomíná, že právě oni měli první den povstání, coby důležitý tmel, významný podíl na úspěchu spontánní ofenzívy povstalců. Přestože byli na počátku povstání policisté ozbrojeni pouze služebními pistolemi s omezeným množstvím střeliva, jejich vklad do úvodních bojů byl zásadní.

Měli velkou zásluhu na obsazení a udržení vinohradského Rozhlasu, jeho strašnické náhradní vysílačky a žižkovské meziměstské telefonní a telegrafní ústředny. Policejní spojovací pojítka byla přínosem pro vznikající úseková povstalecká velitelství, z nichž mnohá měla sídlo přímo na policejních revírech. Svůj velice hodnotný vklad přinesly i bojové jednotky policistů, byť působily zpravidla jen v síle družstva či čtyry. Během Pražského povstání položilo život 44 uniformovaných policistů a 242 jich bylo vážně zraněno.

Policisté-barikádníci při slavnostním pochodu na pražském Hradě před prezidentem Edvardem Benešem 28. května 1945. Bez bojového vkladu čtyř tisícovek policistů si především první den povstání nelze představit.

Smíchovští policisté s ukořistěným těžkým kulometem vz. 37 se v Mozartově ulici chystají odjet do boje s nacisty.

Čtyři z dlouhé řady padlých policistů v povstání – nahoře vlevo první oběť bojů o Rozhlas štábní strážmistr Antonín Svoboda, vpravo nahoře strážmistr Vincenc Čermák, který byl spolu se strážmistrem Ferdinandem Vajsarem (vlevo dole) zavražděn esesáky 5. května v Libni. V téže čtvrti první den povstání padl i štábní strážmistr František Stříhávka.

Policejní štábní strážmistr Karel Mikoláš z 69. policejního revíru při střelbě z pancéřové pěsti 5. května proti palebnému postavení skupiny příslušníků SS v budově Rozhlasu

Česká národní rada v čele povstání

Po předchozích vzájemných opatrných kontaktech začali na jaře 1945 komunisté, ilegální odboráři a rozvětvená vojensko-partyzánská organizace Rada tří, která byla ve spojení s čs. exilovou vládou v Londýně, vytvářet nový vrcholný orgán domácího odboje – Českou národní radu. Do té byly během dubna zapojeny další odbojové skupiny a do jejího čela byl vybrán jako významná společenská osobnost nestraník univerzitní profesor Albert Pražák. Česká národní rada díky radiostanici ANNA parašutistů kpt. Jaromíra Nechanského a čet. Jaroslava Klemeše od 28. dubna 1945 disponovala spojením s Londýnem, odkud šlo složité spojení k vládě, která však již byla v té době v Košicích. Na straně druhé neměla rada prakticky až do 5. května kontakt s vojenským odbojem v Praze, který si podřídila až v odpoledních hodinách prvního dne povstání.

Česká národní rada měla sídlo od 28. dubna v Kobylisích v Kličanské ulici v provozu radiostanice ANNA, která měla spojení s Londýnem, ale tam již působil pouze jediný člen košické vlády Hubert Rípka.

Zatímco v ulicích Prahy a jeho širokém okolí (snímek z rozhraní mezi Záběhlicemi a Spořilovem) obětavě čelili povstanci nacistické přesile...

Předseda zdravotní komise České národní rady MUDr. Bohumír Budín byl smrtelně zraněn již první den povstání.

Spiritus agens – vůdčí duch – České národní rady byl její 1. místopředseda, výmluvný populista a zástupce komunistů, Josef Smrkovský.

Předsedou vojenské komise České národní rady byl parašutista kpt. Jaromír Nechanský, kterého komunistický režim v roce 1950 nechal popravit.

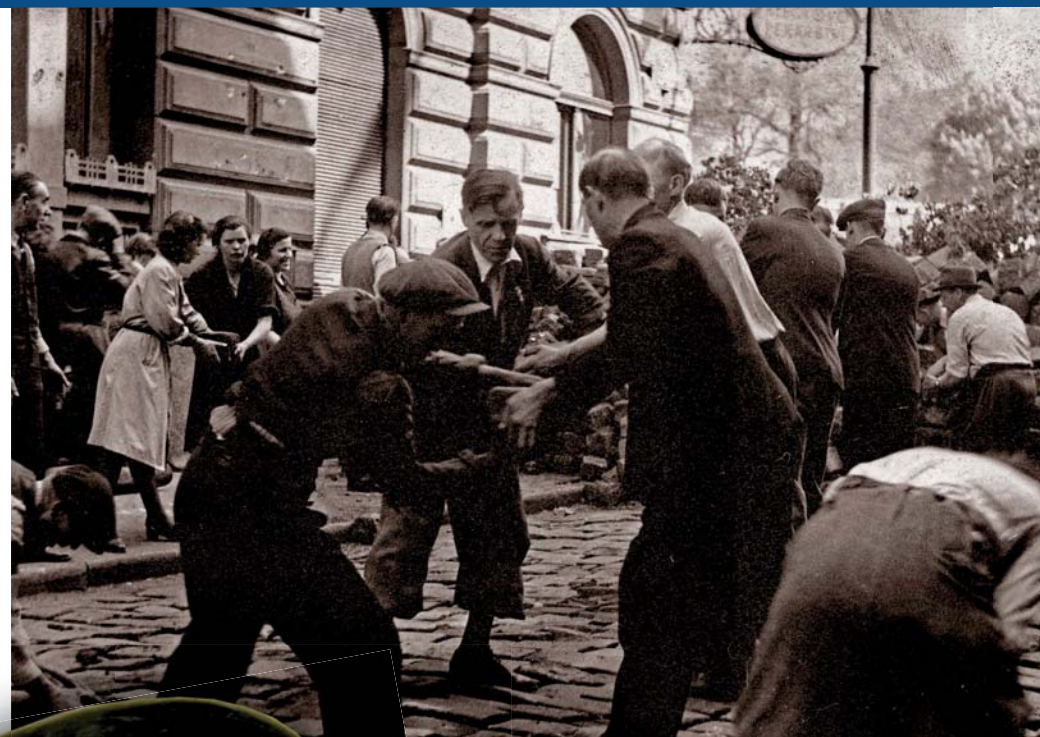
... v České národní radě již byl veden boj o politický charakter poválečné republiky (zleva arch. Augusta Müllerová, prof. Zdeněk Wirth, Josef Smrkovský, prof. Albert Pražák, dr. Josef Kotrlý a kpt. Jaromír Nechanský).

Neděle 6. květen 1945

Do ranních hodin proběhla hlubší organizace povstaleckého tábora, se kterým se pokoušejí spojit protisovětské jednotky Ruské osvobozené armády dosavadního spojence německých nacistů generála Andreje Andrejeviče Vlasova. Nacisté zatím zahájili přípravy na útok proti městu, kde během předchozí deštivé noci vyrostlo na 1 600 barikád. Tehdy také vznikl požadavek velitele jednotek SS hraběte Carla von Pückler-Burghauss na bombardování Prahy: „Mnoho zápalných bomb, celé hnízdo musí hořet.“

Americké jednotky dopoledne dorazily do Plzně, ale jejich další postup již den předtím zbrzdil striktní sovětský požadavek, aby se Američané kvůli údajně probíhajícím sovětským operacím zastavili na linii Karlovy Vary – Plzeň – České Budějovice. Jednotky 1. ukrajinského frontu však útočnou operaci s cílem osvobodit Prahu zahájily až ve dvě hodiny po poledni.

Stavby barikád se podle odhadu zúčastnilo na 100 000 Pražanů.

Ve stěhovacím voze u barikády na jižní straně Trojského mostu měl před zahájením bojů velitelské stanoviště Nikolaj Drdův a Vávrův filmový komunista zámečník Hošek, ale poručík ženijního vojska Jaromír Hošek!

VŠEM PODŘÍZENÝM VELITELŮM I - VI, (20017, LIBEŇ 806 93)
VYUŽIJTE PŘESTÁVKY V NEPŘÁTELSTVÍ JEŽ PLATÍ O VŠEM JEN ZA
PŘEDPOKLADU, ŽE NĚMCI SAMI NEZAHAJUJÍ POSTUP, K NEJVĚTŠÍMU
VYPĚTÍ ÚSILÍ V ORGANISACI A VYZBROJOVÁNÍ JEDNOTEK A K STAVBĚ
PŘEKÁŽEK. JE TŘEBA ORGANISOVAT MUŽSTVO V ŘÁDNÉ JEDNOTKY
(DRUŽSTVA, ČETA, ROTY, ATD.), VELENÉ VOJEN. OSOBAMI Z POVOLÁNÍ
A ZÁLOHY. OBDOBŇE PODCHYŤTE TĚŽ SOKOLSKÉ JEDNOTY, JEŽ SE
SHROMAŽDUJÍ V SOKOLOVNÁCH A OSTATNÍ TĚLOCVIČNÉ SPOKY.
VELITELÉ NECHŤ V PRVÉ ŘADĚ VYBEROU Z ŘAD VOJENSKÝCH OSOB
SVÝCH ČLENŮ. VYZBROJOVÁNÍ PROVÁDEJTE PODLE ORGANISACE PĚCHTY
(DRUŽSTVO PO JEDNOM LEHKÉM KULOMETU JEDNA AŽ DVĚ KULOMETNÍCH
PISTOLÍ, ČETY PO TŘECH DRUŽSTVECH). ZBRANĚ VYUŽIJTE V PRVÉ ŘADĚ
VE SVÝCH ÚSECÍCH, OBDOBŇE VELITEL BARTOŠ DÁVÁ VEL. ÚSEKŮM
K DISPOZICI ZBRANĚ, JEŽ ZJISTÍ, ABY JICH POUŽILI PRO VYZBROJENÍ
SVÝCH JEDNOTEK. NEZAPOMEŇTE PŘI VYSTROJOVÁNÍ NA JINÉ DŮLEŽITÉ
SOUČÁSTI VÝSTROJE (CHLEBNÍKY, SUNKY, KEMENY ATD.), JICHŽ JE
TŘEBA PRO DENNÍ ŽIVOT A BOJ VOJÁKA. V PRVÉ ŘADĚ VYZBROJUJTE
OSOBY VOJENSKY VYCVIČENÉ, OSTATNÍCH LZE UŽÍT K STRÁŽNÍ SLUŽBĚ
PO OBSAZENÍ VOJENSKÉ BUDOVY (KASÁRNA A POD.) URČETE Z DOŠLÝCH
AKTIVNÍCH DŮSTOJNÍKŮ VELITELE, JENŽ SI SESTAVÍ SAM STRÁŽNÍ
ODDÍL. SVÉ JEDNOTKY URYCHLENĚ UVOLŇUJTE PRO BOJ. JE POVINNOSTÍ
KAŽDÉHO DŮSTOJNÍKA, ABY NASADIL VŠE PRO KONEČNÉ VÍTĚZSTVÍ.
SPOJENECKÉ ARMÁDY SE BLÍŽÍ KU PRAZE, ZÁLEŽÍ NA HODINÁCH. PŘI
SESKAKOVÁNÍ PARAŠUTISTŮ SPOJENECKÉ ARMÁDY SE K NIM PŘIPOJTE
ORIENTUJTE JE O SITUACI A DŮLEŽITÝCH BUDOVÁCH A PROSTORECH,
JEŽ DOSUD ODPORUJÍ A URYCHLENĚ SPOLU S NIMI ZAHAJTE BOJ.
VŠE PRO VÍTĚZSTVÍ. VELITEL BARTOŠ +

Dálnopisný rozkaz generála Kutlvašra z neděle 6. května 1945 v 8.00 hod. velitelům úseků, aby prohloubili vojenskou organizaci povstaleckých jednotek.

Neúčinnější zbraň povstalců proti německým tankům představovaly ukořistěné pancéřové pěsti. Kvůli omezenému účinnému dostřelu si však žádaly krajně odvážné střelce.

Zatímco povstalci ve Varšavě disponovali pouze šesti obrněnci a Pařížané dokonce jen jedním ukořistěným tankem Somua S-35 bez nábojů, pražští barikádníci ukořistili i dvě desítky obrněných vozidel různého typu (na snímku povstalecký stíhač tanků Hetzer ve Strašnicích).

Skupina bojovníků II. praporu Zpravodajské brigády (ZB Toledo) na rampě Národního muzea v boji se skupinami gestapa, které od Petschkova paláce ohrožovaly Rozhlas.

Mladí hrdinové na historické křižovatce

Jedním z největších hrdinů Pražského povstání byla česká mládež – chlapci a děvčata bez vojenského výcviku, vychovaní však Sokolem, Junákem, legionářskou legendou, mýtem T. G. Masaryka a dalšími pilíři tehdejší české občanské společnosti. Byli motivováni svým mládím a nenávistí k okupantům, kteří je nejen okradli o nejdůležitější roky života, ale též zabíjeli jejich kamarády, rodiče a známé. Mladí barikádníci absenci vojenských zkušeností nahrazovali nezměrnou odvahou, kterou často v jejich zájmu museli jejich velitelé krotit. Škoda, že tato generace se svými zkušenostmi z okupace a barikád musela prožít morální štěpení a rozdělení národa v letech po únoru 1948 a srpnu 1968. Navíc i za běžného vývoje společnosti je přenos zážitků a zkušeností jedné generace na druhou vždy obtížně přenosný. Přesto stojí historie bojových jednotek mládeže, jako byly například Zpravodajská brigáda (ZB) a Pěst, stále za pozornost.

Dvojice mladých bojovníků s ukořistěnou německou útočnou puškou Sturmgewehr StG 44 a vlevo jejich ještě mladší obdivovatel; mládež patřila k velkým hrdinům povstání a někdy bylo třeba její až bezhlavou odvalu krotit.

Skupina mladých bojovníků I. praporu Zpravodajské brigády (ZB) 7. května po útoku německých letadel na kasárna Jiřího z Poděbrad na náměstí Republiky (uprostřed v brýlích jeden ze zakladatelů ZB Jaromír Klika-Bob)

Sanitní hlídky protiletecké ochranné policie z řad totálně nasazených středoškoláků vykonaly během povstání také kus účtyhodné a nebezpečné práce.

Velitel Zpravodajské brigády Velislav Wahl byl v třiatřiceti letech nejmladším členem České národní rady a její vojenské komise; v roce 1950 byl však popraven komunistickým režimem.

Sedmnáctiletý holešovický student Ladislav Strych byl jako střelec z pancéřové pěsti jedním z mnoha mladých hrdinů bojů na pražských barikádách.

Mladická ošetrovatelka a kulometná hlídka Zpravodajské brigády, vytvořené za okupace bývalými skauty, po skončení bojů v úseku Staroměstského náměstí

Vlasovci míří ku Praze...

K historii povstání patří i účast tzv. vlasovců v bojích o Prahu, která je věčným zdrojem dohadů a sporů o významu a smyslu jejich pomoci povstalcům. Tehdy se v Praze především ve dnech 6.–7. května 1945 angažovala pod velením generálmajora Sergeje Kuzmiče Buňačenka 1. pěší divize protisovětské Ruské osvobozené armády (ROA). Je třeba mít však na zřeteli, že vrchní velitel ROA generálporučík A. A. Vlasov se konfliktu s německými autoritami chtěl vyhnout, zatímco protiněmecky laděnému generálovi Buňačenkovi střet nevadil. Vlasovci pomohli povstalcům především na levém břehu Vltavy (zvláště při útocích na ruzyňské letiště), ale v noci 7. května většina jejich jednotek z Prahy začala odcházet poté, co ztroskotaly snahy o užší spolupráci s Českou národní radou, která byla k bývalým německým spojencům a nepřátelům J. V. Stalina značně rezervovaná.

Předseda protisovětského Komitétu pro osvobození národů Ruska a velitel ROA generál Andrej Andrejevič Vlasov v listopadu 1944 v Praze ještě po boku nacistického státního ministra pro Protektorát Čechy a Morava válečného zločince Karla Hermanna Franka

Vojáci ROA byli vděčnými Pražany přijímáni s velkými sympatiemi; na snímku dvojice vlasovců s personálem nemocnice ve Štefánikových kasárnách na Smíchově. Brzy se však muselo na jejich účast v povstání zapomenout.

Rukávová nášivka jednotek ROA (v azbuce)

S. K. Buňačenko

Unavení vlasovci po několikadenních pochodech odpočívají ve smíchovských ulicích před nástupem do bojů s nacisty. Každý z nich měl za sebou jiný příběh a nechyběli mezi nimi ani ti, kteří pomáhali po boku jednotek SS krvavě potlačit povstání ve Varšavě.

Tanky ROA spolu s povstanci 7. května při postupu na Pankrác. Během bojů v Praze padlo přes 100 příslušníků Buňačenkovy divize, dalších 187 raněných bylo později odvezeno z pražských nemocnic sovětskými jednotkami a postřeleno.

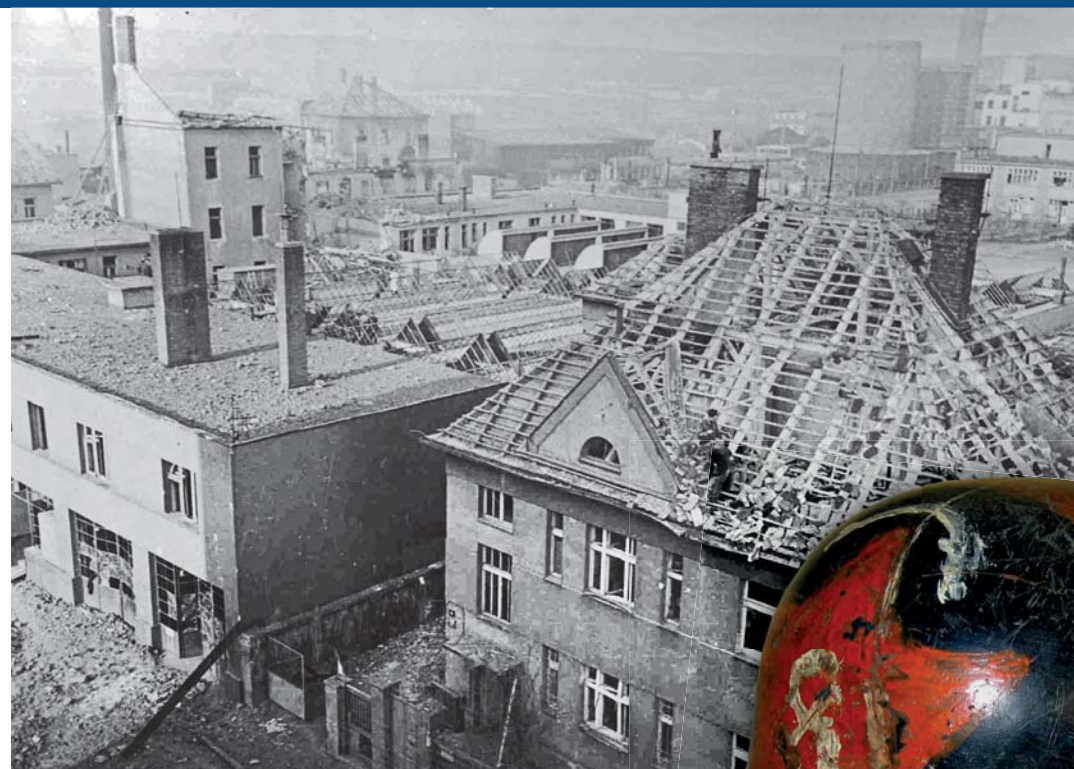
Po roce 1990 byl na Olšanských hřbitovech odhalen pomník i vojákům ROA, kteří byli zraněni během povstání a po válce neunikli pomstě svých krajanů.

Trojský kůň budoucí nesvobody

V protektorátu směly působit pouze dvě kolaborantské odborové organizace, které se měly podílet na kontrole dělnictva a stimulovat jeho válečné pracovní úsilí. V roce 1944 se počala mezi úředníky Národní odborové ústředny zaměstnanecké formovat odbojová organizace, která na počátku roku 1945 položila základy tzv. Ústřední rady odborů (ÚRO), která se stala jedním ze zakládajících členů České národní rady. Odboráři si vytvořili svůj vojenský štáb, který za povstání sice ničemu nevelel, ale snažil se jen telefonicky zjišťovat situaci v továrnách a dosadit v nich trojky důvěrníků a dodávat jim ilegální noviny Rudé právo. I když většina dělníků v řadách povstalců bojovala pod vojenským velením na barikádách a závodní revoluční gardy tvořily asi třicetinu barikádnické armády, po skončení povstání si však štáb ÚRO podvodně nárokoval vedoucí roli ve vedení povstání!

Pro povstalece hlavní prioritou představoval boj s nacisty, politikáři v prokomunistické Ústřední radě odborů však již snili o přerůstání národně demokratického povstání v socialistickou revoluci.

Vysočany v květnu 1945 – mnoho pražských továren bylo těžce poškozeno březnovým bombardováním, a proto jejich „obrana“ během povstání měla pouze ryze politické cíle.

Českomoravská Karlín, autotovárna
v továrně se hlásí jménem Národního výboru Hejla Dělníci v továrně nejsou. + služby opravářů továren
7.30 Pacifická služba strážníka Werkschutz, hlásí s. Lis Němci schlépí s Vítkova, Relioma a Něma zajišť
8.45 Hlásí se spolka Lis, došla a do továrny, celou ziskal z pušky. V továrně z pozice (hlídka)
7.00 7.00
8.V.45 13.05
Telefonista hlásí: Z osazenstva není nikdo v továrně, kanceláře jsou uzavřeny, stejně tak továrna "je nám tady horko". Karlín je částečně v německých rukou.

Askanie Kateřka 423 40, 41 5.5.45
Paříž - Vrovice, Kladenská 53
U telefonu Werkschutz. Továrna bez dělníků, a bez osazenstva

Archivní záznamy štábu ÚRO mluví zcela jasně! Typickým zápisem je i hlášení o situaci v závodu Askanie, který odboráři vedli po válce jako jedno ze dvou středisek odporu jimi zřízené „vokovické oblasti“.

Křížík, Smíchov 444-55
1.5.45
Nepracuje se. V továrně jen hlídka FO.
7.5.45 11.35
V továrně se hlásí vrátný! Továrna jest obsazena voj. skupinou Smíchov, podléhá vel. smíchovského úseku. Velí kap. gen. štábu Topar. /jméno je asi nepřesné/. Do továrny se dostavilo asi 30 lidí, kteří jsou nasazeni v akcích a podléhají voj. veliteli továrny. Z dělnického osazenstva továrny nebylo možno dostat nikoho k telefonu.
8.5.45 14.50
V továrně se nikdo nehlásí.
9.5.45, 14.00
V továrně se nikdo nehlásí.

Také firmu Křížík na Smíchově vydávali Erbanovi odboráři podvodně za své „středisko odporu“.

Vlevo vojenský velitel štábu odborářů skpt.děl. Oldřich Kryštof, vpravo Evžen Erban coby politický vůdce ÚRO v povstání. Ačkoliv byl Erban sociální demokrat, plnil ochotně pokyny komunistů, v jejichž řadách to po únoru 1948 dotáhl až do vlády či čela České národní rady.

Povstání mělo ve skutečnosti celonárodní charakter a bojů v něm se zúčastnily všechny sociální skupiny českého národa bez rozdílu věku i politických sympatií.

Pondělí 7. květen 1945

Začal generální útok jednotek SS proti městu a jejich úspěšné pronikání do jeho centra především ze severovýchodu, provázené zločiny na českém civilním obyvatelstvu Prahy. Tu v noci začínají opouštět pro neochotu politické dohody ze strany České národní rady jednotky vlasovců. Do města přijíždějí zcela bez problému američtí váleční korespondenti a v pozdních nočních hodinách i obrněná skupina s parlamentáři, která pokračuje v cestě až do východočeských Velichovek. Zde chce přesvědčit velitele německé skupiny armád Mitte polního maršála Ferdinanda Schörnera, aby respektoval skutečnost, že již v pondělních ranních hodinách byla v Remeši podepsána bezpodmínečná kapitulace německých branných sil, jež má vstoupit v platnost o úterní půlnoci. Američané respektují podmínky kapitulace i dohody se svými sovětskými spojenci, o jejichž postupu na Prahu povstalci nic nevědí.

Takto poznamenal německý nálet v poledne 7. května obchodní dům Prokop & Čáp na Václavském náměstí.

Okolí Trojského mostu na holešovické straně bylo po skončení povstání přesvědčivým důkazem o urputnosti bojů, které zde probíhaly především 7. května.

Francouzský legionář plk.gšt. František Vejmelka vedl úspěšně povstalecké oblasti Praha-východ. Dnes tato obdivuhodná osobnost patří mezi zcela opomíjené hrdiny povstání, bez kterých by však jeho průběh vypadal zcela jinak.

Slíbený shoz zbraní z britských a amerických letadel se 6. května neuskutečnil zejména kvůli špatnému počasí a rovněž pro německou kapitulaci v Remeši, jež se uskutečnila následujícího dne. To bylo později mnohokrát komunisty propagandisticky zneužito, ale nikdy nebyla položena otázka, proč Praze nepomohlo sovětské letectvo?

Pro americké vojáky (na snímku jejich průzkumná skupina ve Zborovské ulici na Smíchově) byl toho dne přesun do Prahy otázkou pouhých dvou hodin! Sovětští spojenci však trvali na tom, že Prahu osvobodí oni a nikdo nebyl po válce schopen říci Pražanům pravdu.

S ukořistěnými zbraněmi a v improvizované bojové výstroji pokračovali povstalci i třetí den bojů v houževnatém odporu proti nepřátelské přesile.

Proč „bílé hvězdy“ neosvobodily Prahu?

Tato v posledních letech tolik diskutovaná tematika je velice složitá a sehrál v ní svou roli i americký generál Dwight Eisenhower, který k velkému zklamání generála Georga Pattona ve střední Evropě ustupoval expanzivním požadavkům svého sovětského spojence proto, aby jej získal pro společné vystoupení proti císařskému Japonsku.

Kdyby občanům byla řečena včas pravda o chování a stanovisku sovětské vlády a Rudé armády k Pražskému povstání, věřím, že by nikdy nedošlo k tomu, aby komunisté získali ve volbách v květnu 1946 v Čechách 40 % hlasů a se svými oddanými soupeřnicemi, či zaprodanci, přes 50 %. Tím jim umožnili nakonec trvalou a úplnou moc a nadvládu nad Československem, které se stalo v únoru 1948 další sovětskou kolonií...

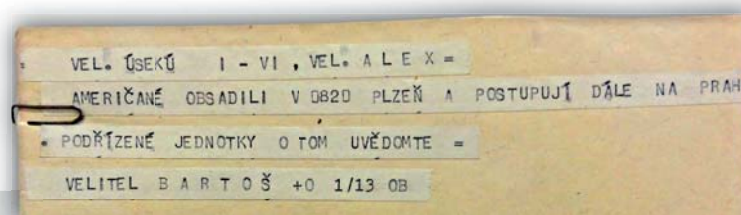
Bývalý poslanec Čs. strany národně socialistické Ota Hora

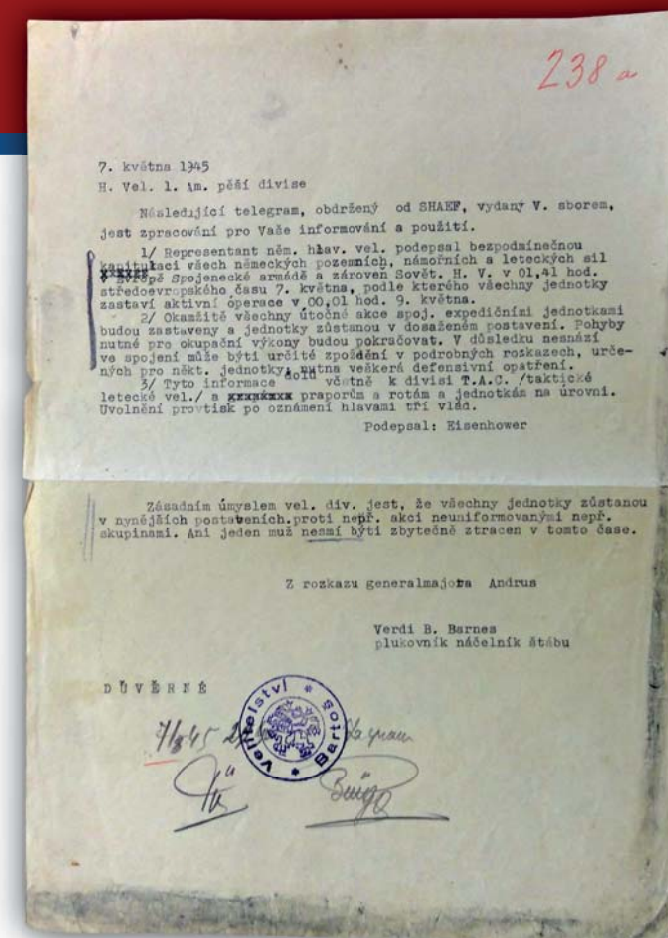
Příslušníci 16. obrněné divize US Army dopoledne 6. května v plzeňských ulicích při potyčkách s německými záškodníky

Americký průzkumný obrněný vůz M-8 na cestě do východočeských Velichovek! Do Prahy dokázal dorazit z Plzně za pouhé dvě hodiny! Prání sovětského spojence však zůstalo kategorické: Prahu musíme osvobodit my...

97. pěší divize (Trident) osvobodila Cheb a řadu dalších míst v Čechách.

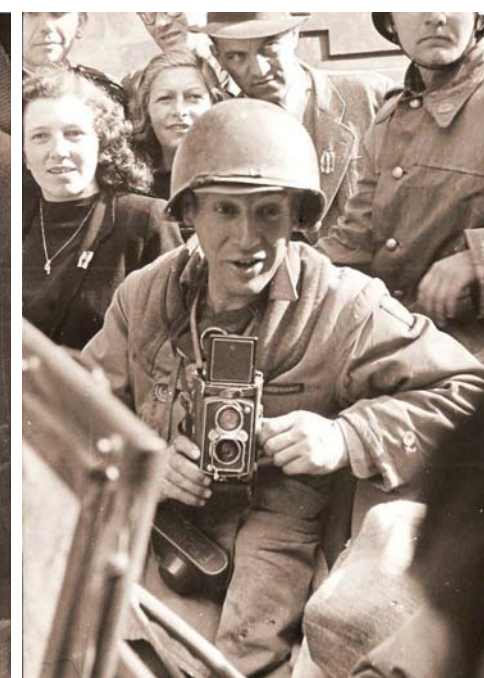
Americkou pomoc Praze zprvu blokovaly sovětské žádosti, aby americké jednotky zůstaly na linii Karlovy Vary – Plzeň – České Budějovice, později i podpis německé bezpodmínečné kapitulace v Remši.

Američtí vojáci se nakonec na Karlově mostě mohli objevit až při přehlídce delegace 94. pěší divize v Praze 27. září 1945.

Do Prahy dorazili 7. května zcela bez problémů ve svém džípu Chuck Wagon i americký válečný korespondent Levin Meyer (vlevo) a jeho stejně odvážný kolega fotograf Eric Schwab.

Útok německých jednotek na Prahu

Proti povstalcům v Praze začal iniciativně organizovat protiakci velitel jednotek SS v českých zemích SS Gruppenführer Carl von Pückler-Burghauss ze svého štábu v budově právnické fakulty. Z cvičiště SS na Benešovsku vyrazili na Prahu ve dvou proudech bojový svazek SS „Wallenstein“, bojová skupina „Millowitz“ z milovického vojenského prostoru, bojová skupina generála Reimanna z Českého Brodu a bojová skupina 4. pluku SS „Der Führer“ od Litoměřic. Na cestě ku Praze zvláště jednotky SS brutálně zasahovaly proti všem pokusům zbrzdit jejich postup. Přesto je čeští bojovníci – například u Psár, Lahovic či Dolních Chabřů – za cenu mnoha obětí dokázali zdržet o řadu cenných hodin, které měly obrovský význam pro dokončení organizace pražských povstaleckých jednotek a posílení obranných postavení.

V budově nacisty v listopadu 1939 uzavřené právnické fakulty měl v době povstání štáb fanatický nacist hrabě Carl von Pückler-Burghauss, jehož muži odtud útočili přes Pařížskou třídu na Staroměstské náměstí.

Pamětní deska na zdi právnické fakulty připomíná poslední chvíle zajatých povstalců, kteří zde byli brutálně mučeni a zavražděni. Jejich těla byla po popravě svržena většinou do Vltavy z blízkého Čechova mostu.

Válečný zločinec Pückler-Burghauss se marně pokoušel odejít se svými SS do amerického zajetí a až v noci z 11. na 12. května 1945 podepsal kapitulaci do rukou sovětského generála Serjogina a amerického plukovníka Allisona. Poté se v Čimelicích zastřelil.

Z německého kanonu ze směru od Pankráce byl 6. května zasažen i Pražský hrad a u okna s výhledem na malostranský chrám sv. Mikuláše zemřel hradní lékař MUDr. Bohumil Havránek.

Proti silným německým obrněným jednotkám byly bojové šance pražských povstalců značně limitované. Tento stíhač tanků Hetzer byl však vyfotografován našťastí již při ústupu německých jednotek z Prahy.

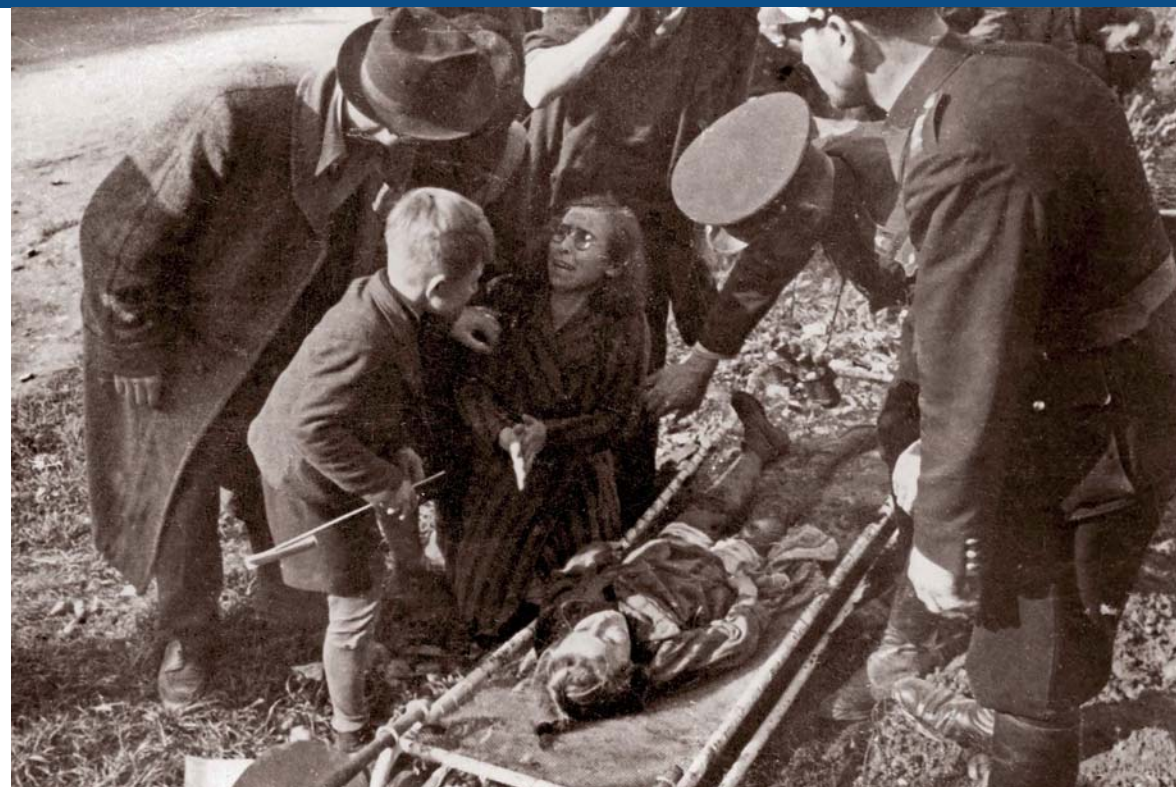
Německý útok na Michli 8. května pomohly zastavit povstalecké obrněné vlaky z vršovického nádraží (na snímku střeliště rychlopalných kanonů ráže 15 mm v improvizovaném obrněném vlaku „Praha“).

Fanatismus až do poslední minuty války...

Četné válečné zločiny nacistů v Praze i v dalších českých městech v květnu 1945 nejsou žádnou vylhanou legendou ani propagandistickým klišé, ale drsnou a holou pravdou, která by nám měla pomoci znát zdroje, z nichž se rodila poválečná česká odplata vůči všemu německému. Nejde o to omlouvat ostudné excesy českého lumpenproletariátu a protektorátních tichošlápků (často bývalých kolaborantů!) vůči Němcům po skončení bojů na pražských barikádách, ale zachovat si místo honby za senzacími nadhled nad touto problematikou, minimálně v řazení příčin a důsledků, i vědomí, kolik obětí přinesl například při obraně Prahy i český venkov. Místa jako Psáry, Dolní Chabry, Lahovice a řada dalších, kde nacisté brutálně vraždili bezbranné civilisty jako mstu za to, že jejich postup na českou metropoli byl zpomalován místními povstaleckými skupinami, nesmí být totiž rovněž zapomenuta.

Němečtí fanatici neváhali na samém sklonku války zabít v Praze i malé děti.

Sklep v tehdejší Úsobské ulici č. 255, kde příslušníci jednotek SS povraždili v neděli 6. května 1945 celkem 35 nevinných lidí, mezi nimi 13 žen (z toho dvě těhotné) a 10 dětí. Další 16 neozbrojených civilistů bylo zavražděno na zahradě sousedního domu.

Esesáky povraždění povstalci i neozbrojení čeští civilisté na Masarykově nádraží zůstanou trvalou obžalobou nacismu i jedním z dlouhé řady důvodů ostrých protiněmeckých excesů Čechů po skončení války.

Vrazi z d'Oradour-sur-Glane, kde příslušníci 4. pluku pancéřových granátníků SS „Der Führer“ 10. června 1944 zavraždili 642 francouzských civilistů, zabili v květnu 1945 i v Kobylisích a útočili na Trojský most!

Tuto fotografii českých policistů a nacisty zavražděných českých civilistů v pankráckém úseku prezentoval v roce 1994 zcela beze studu Sudetoněmecký landsmanšaft v jedné své česky psané publikaci s popiskem „Zavraždění Němci, odtažení na kraj silnice“.

Úterý 8. květen 1945

Ofenzíva jednotek SS z mimopražských posádek vrcholila. Zatímco na Pankráci, v Michli a na přístupech k Smíchovu se povstalci houževnatě bránili, od Karlína německé obrněné jednotky pronikly až do centra města. V patové situaci došlo nakonec v 16.00 hod. mezi Českou národní radou a velitelem jednotek wehrmachtu generálem Rudolfem Toussaintem k podpisu protokolu „o formě kapitulace německých jednotek v Praze“ – de facto způsobu jejich odchodu z města do amerického zajetí. Sovětské velení zatím hnalo své tankové předvoje, aby urychlily svůj přesun z Krušnohoří do Prahy, ale zároveň nebylo schopno po celou dobu povstání provést jediný letecký úder na podporu povstalců či realizovat jediný shoz zbraní v jejich prospěch, popřípadě informovat povstalecké velení o svém postupu. O to více se potom obrátila sovětská pomstychtivost proti povstaleckým velitelům a politikům za to, že připravili Rudou armádu o další vojenský triumf a jednali bez jejího vědomí.

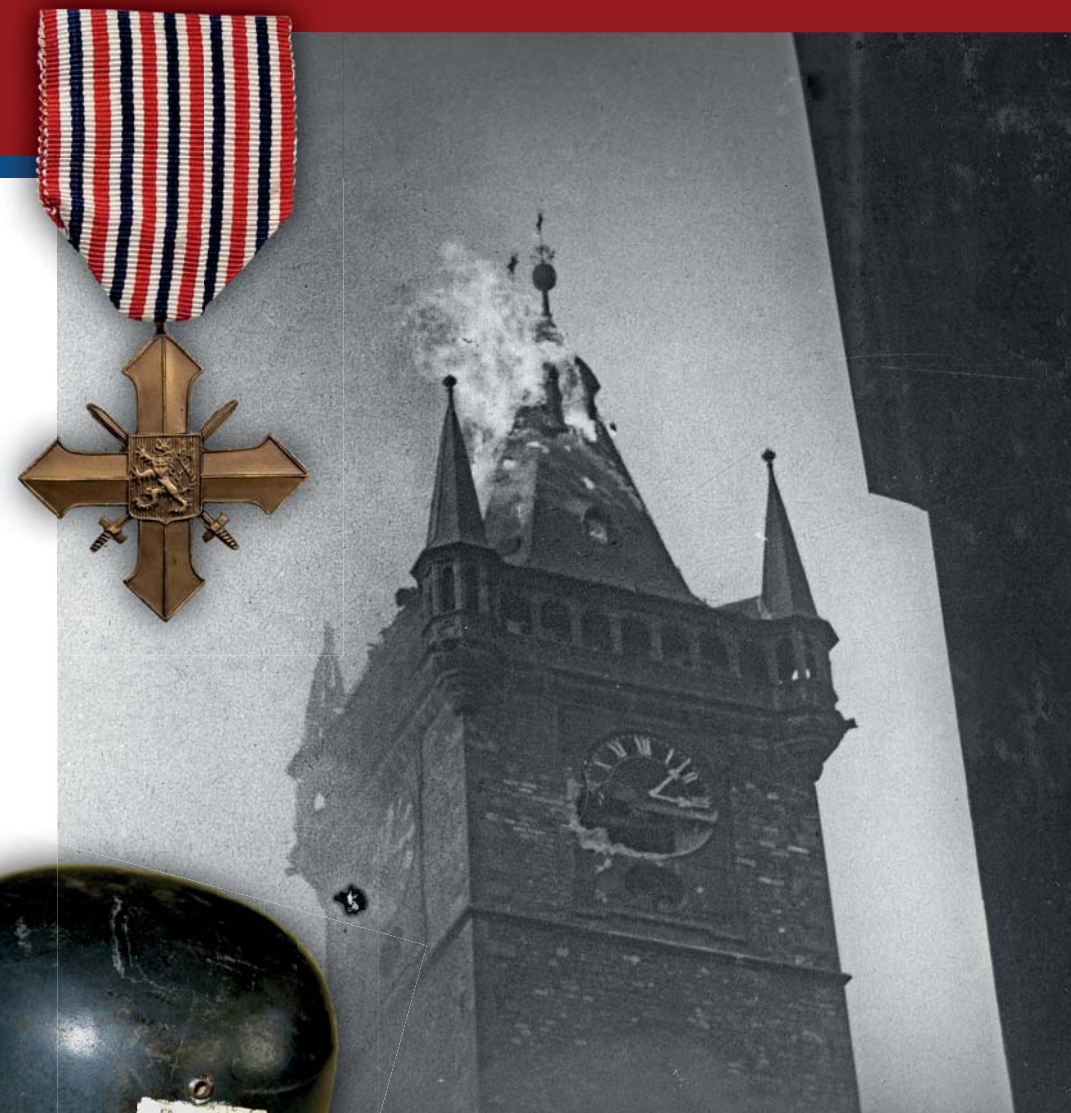

Obrovské hrdinství během pěti dnů bojů na pražských barikádách prokázaly dobrovolné sestry Červeného kříže.

Jména hrdinů z pražských barikád rychle upadla v zapomnění.
Dnes již jen těžko zjistíme, jak se jmenoval třeba tento kulometčík z těžkých bojů v úseku Jezerka.

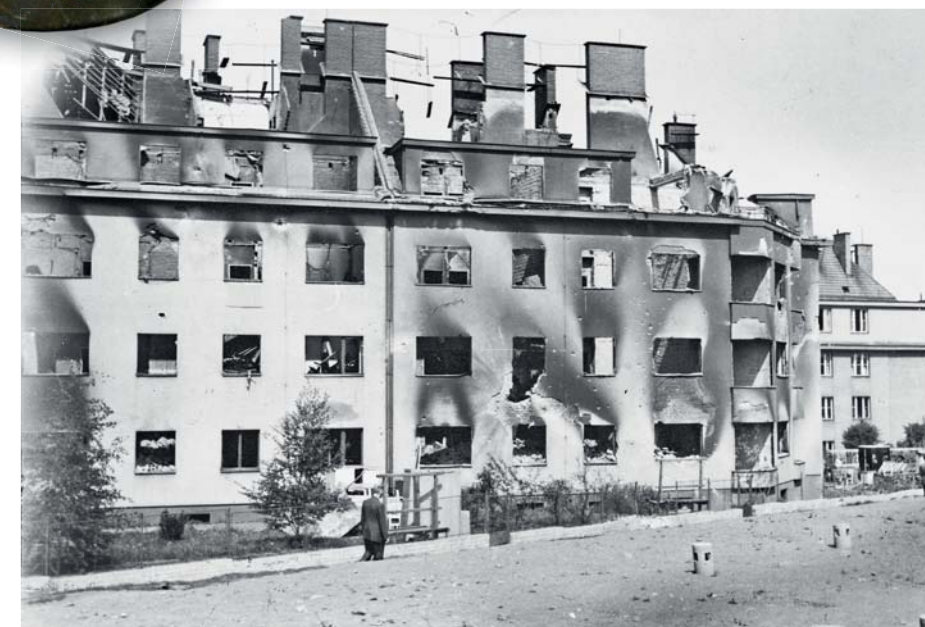

Ztráty na straně povstalců rostly – osobní doklady bývalého legionáře a nacisty penzionovaného policisty strážmistra Jindřicha Kašáka.

Hořící věž Staroměstské radnice – jeden z nejtypičtějších symbolů těžkých bojů v centru Prahy během čtvrtého dne povstání

Jeden z mnoha nacisty vypálených domů na Pankráci, kde došlo k jednomu z nejtěžších bojů v celé Praze v květnu 1945.

Legenda o osvobození Prahy má svůj rub a líc...

Šeříky a rudé hvězdy na čapkách usměvavých
rudoarmějců byly v básních a filmech
o osvobození Prahy po desítky let symbolem sotva
poloviční pravdy – především o politickém zákulisí
konce války v českých zemích a jeho dlouhodobých
dopadech pro naše obyvatele.

Sovětské vrchní velení odmítlo striktně 5. května
návrh na postup amerických jednotek generála
Pattona na Prahu, a když se 6. května ráno dozvědělo
o povstání, vydalo rozkaz k okamžitému zahájení
Pražské operace. Směrnice maršála Koněva zněla:
*„Nepočítat s únavou vojáků a jinými překážkami,
rozvíjet útok rychlým tempem – 30 až 40 km
za den. Útočit i v noci... za několik dnů bude
konec války a vojáci si odpočinou. Vydejte ze sebe
všechno!“* Zatímco však sověšští řadoví vojáci
šli do boje s upřímnou snahou pomoci Praze
v boji s nenáviděnými okupanty, jejich velitelé,
od maršála Koněva až po vládce Kremlu Stalina,
sledovali jednoznačně cíle politické.

V Praze padlo 9. května 1945 asi 20 až 30 sovětských vojáků. Pohřbívali se tehdy volně v parcích. Později bylo na Olšanských hřbitovech shromážděno na 400 zemřelých a padlých, kteří zahynuli na mnoha místech středních Čech od května do listopadu 1945. Toto číslo se potom vydávalo za počet padlých při osvobození Prahy.

Zničený tank č. 24 poručíka Ivana Grigorijeviče Gončarenka na Klárově po boji s německými pancéři dopoledne 9. května 1945. Jeho příběh byl nakonec deformován ve falešnou legendu o tanku č. 23, který desítky let „kraloval“ na vysokém podstavci na Smíchově.

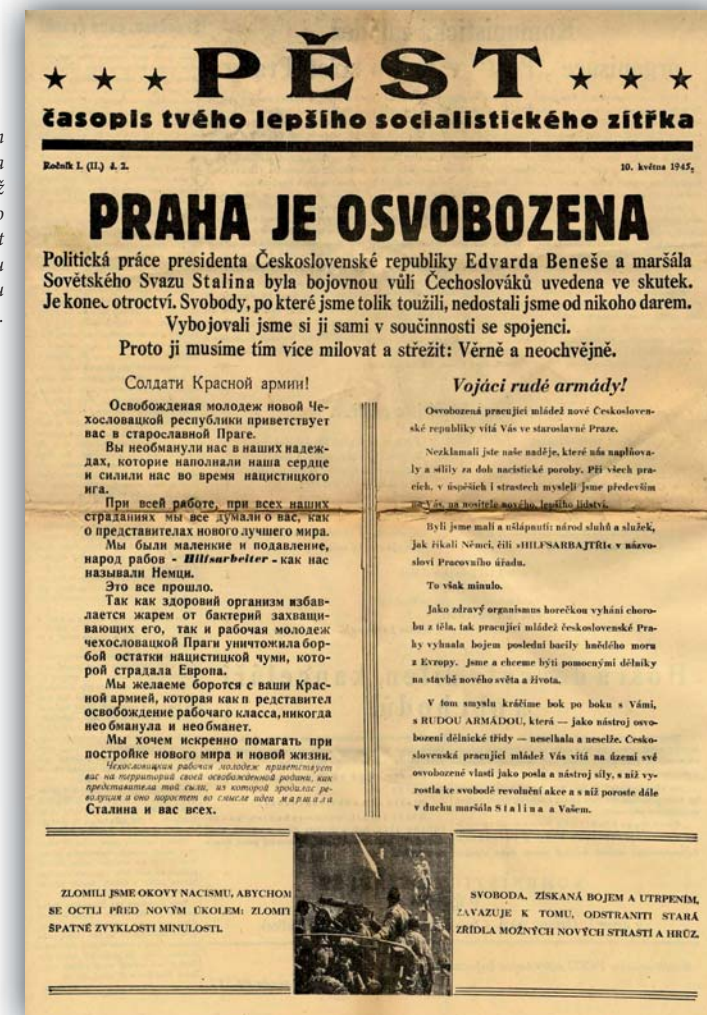
Radost z příjezdu sovětských tanků ze strany Pražanů byla tehdy opravdu upřímná a nefalšovaná. Každý chtěl někomu z nich alespoň podat ruku či zkusit prohodit s nimi pár slov.

*O okolnostech
osvobození Prahy zcela
neinformovaná mládež
začala velice snadno
a rychle propadat
obdivu ke komunismu
a také k sovětskému
diktátorovi J. V. Stalinovi.*

Pražané nadšeně vítali maršála Koněva jako osvoboditele. Nikdo nic neví o tom, proč doopravdy hnal své tankisty na Prahu. A ani největší vědma nemohla tušit, jakou roli sehraje pozdější čestný občan našeho hlavního města při přípravách sovětské okupace Československa v roce 1968.

3 000 mrtvých! Nebyla to žádná hra...

Právě probíhající výzkum padlých, zavražděných a zemřelých českých občanů ve dnech Pražského povstání se zatím dostal k číslu 2 898! Zraněno bylo přes 4 000 osob. K tomu je třeba přičíst na straně povstalců asi 200 cizinců. Škody způsobené na budovách za bojů o Prahu činily podle ohodnocení Stavebního úřadu hl. města Prahy 20 miliard korun v tehdejší měně. Nejhuře poškozeny byly Nusle. Náklady na jejich odstranění tak byly dvacetkrát vyšší než na likvidaci následků po třech náletech spojenců na Prahu. Na stavby 1 600 barikád vedle využití železničních a tramvajových vozů a někde i pokácených stromů rozebrali Pražané 254 000–300 000 m² dlažby, což představuje šestimetrovou dlážděnou cestu dlouhou téměř 50 (!) kilometrů. I když žádná statistika není nikdy zcela přesná, stojí i tato čísla rozhodně za pozornost.

Povstalecká armáda dosáhla během čtyř dní stavu asi 30 000 nedostatečně ozbrojených mužů a žen. Generál Kutlvašr později odhadoval, že po celou dobu povstání se se zbraní v ruce aktivně bojů účastnilo asi 12 000 bojovníků.

Dobový plánek s evidencí poškozených domů v tehdejší Praze ukazuje zároveň i místa, kde během povstání probíhaly nejtěžší boje.

Profesionální pražské hasičské útvary v počtu 630 mužů zasahovaly během povstání často pod palbou u 69 vážných požárů a během těchto dní ztratily 4 mrtvé a 8 raněných.

Během bojů bylo zničeno a poškozeno 153 motorových a 294 vlečných vozů tramvajových souprav a 2 městské autobusy. Vrchní vedení elektrických drah bylo poškozeno v délce 17 980 metrů.

Pomník padlých a zmasakrovaných povstalců a občanů v Lahovicích není zdaleka jedinou připomínkou bojů v české metropoli v květnu 1945.

Přehlídka prvního pokusu falšovat historii povstání

V pondělí 28. května 1945 se v den narozenin prezidenta Edvarda Beneše uskutečnila na I. nádvoří Pražského hradu vojenská přehlídka pražských barikádníků v počtu 9 760 osob. Původně měl v jejím čele pochodovat vojenský velitel povstalců generál Kutlvašr se svým štábem. Komunisté v České národní radě v čele s Josefem Smrkovským však prosadili, že v čele barikádnické armády – před hrdiny od Rozhlasu, Staroměstské radnice či z Pankráce – pochodovaly revoluční gardy pražských továren a velitel jejich štábu štábní kapitán Oldřich Kryštof, který měl zcela minimální vliv na řízení bojů v době povstání! O tři roky později, po únoru 1948, se již historie povstání falšovala bez jakýchkoliv skrupulí a četní jeho hrdinové skončili v kriminálech či dokonce na šibenici! Generál Kutlvašr byl degradován na vojína a odsouzen „jen“ k doživotnímu žaláři.

Nezasloužený triumf odborářů a políček do tváře vojenského velení povstání – Oldřich Kryštof (vpravo) a Evžen Erban (třetí zprava) – po boku generála Karla Kutlvašra a náčelníka jeho štábu pplk.gšt. Františka Bürgera na hradní přehlídce v čele povstalecké armády!

Vojensky organizovaní tramvajáci, kteří podléhali v povstání vojenskému odboji, však pochodovali před prezidentem jako samostatná povstalecká jednotka zcela mimo rámec často uměle vytvořených závodních revolučních gard.

Zatímco generál Kutlvašr s pplk.gšt. Bürgerem i ostatními povstaleckými důstojníky museli na Hradě potupně pochodovat s páskami RG na rukávech svých uniforem, Evžen Erban (vpravo ve světlém plášti) již pochodoval s páskou rudou.

RG

„Revoluční odboráři“ z čakovické Avie na květnové přehlídce před prezidentem republiky. Za pozornost stojí především ke všemu odhodlaný bojovník v kožichu na korbě vozidla.

Přehlídky na Hradě se již například nezúčastnily skauty vytvořené jednotky Zpravodajské brigády, které v době jejího konání zajišťovaly pohraniční železniční trať. Mnoho jejich příslušníků však v 50. letech poznalo komunistické vězení a tábory nucených prací.

2
TO ZBOJNIČTÍ KADETI JSOU
ZEPO, HYHLIK, JICH KAPITÁN
TO RVAČI, HRÁČI JSOU A LHOU
TO ZBOJNIČTÍ KADETI JSOU